

der Gere-
plicht mij
ij beter te

nd,
Christus,
v.

zijn vol-

kerkera-
uitdruk-
strijd zijn

„Gerefor-
men lid“
men lid
listisch en

recht zijn
erken, elk
regering,
atief ver-
e Gerefor-
recht of

„Gerefor-
men Kerk“
in en men

en een for-
me tot
e maar is,
een goede
de andere
esties heb-
delijk
en ver-
iet ernstig
luipen van
ndkerk,”
leken in
den,

de attestatie
n namens
en Heeren
n. „Onze
attestaties
het de do-
erde, nam
r over.

r, dat Ds.
er kon de
ls de „op-
Christus,”
een kerk-
de Kerken
die officieel
eerde Kerk
werd deze
neente van
sche Kerk.
etrickelijk

itel onjuist
er gein-
stid-
worden.
eformeerde
awen, gaat
statie zich
ers van de
te Amster-
dat de
n vorm van
ich zelf op
n, een pre-

e titel is,
oemt den
rk te Am-
A, B of C,
en, omdat
A, B of
rde Kerk,
g gesplitst

vorden ge-
Kerk, voor
even. Want
statie ont-
kerkerad hij
an de ker-
laar, hierop
kerkerad,
op grond
ij met de
fr. Hij kan
het ver-
hoede en
ie met hem
e van den
rk.

gel uitzon-
aties voor
daar geen
een meer
angegeven.
is dit niet

voor zijne
bewel over
ng het ker-
an ons va-

ik.

le opening
ast op een
den”. De
as de aan-
tijd, dien
het doel:
de studen-
nover deze
treden.

re rede van
e Kerk en
van Dr.
en, in de
te trekken
beeld te
geesten op
epeljik en
eld. Onze
g, waarin
rpt open-

baren. Hiermede zijn de „teekenen der tijden” afgedaan en al wat verder volgt is gewijfd aan de paranezen.

Gelijk het ierisch karakter der Utrechtsche Theologie deed verwachten, stelt Prof. van Leeuwen hierbij op den voorgrond, dat men tegenover zijn tegenstanders met „vriendelijkheid” en „zachtmoedigheid” moet optreden. Juist de scherpe tegenstellingen onzer dagen verleiden zoo vaak tot „twist-gierigheid”. Daarom roept Prof. van Leeuwen in aansluiting aan een bekend gedichtje van Albert Knapp zijn studenten toe: „Wees als ge wilt „in goeden zin” orthodox, maar zorg vóór alle ding, dat ge geen toornige bokser wordt”. Hartstochtelijkheid, fanatisme, „een ijver tot God, maar niet met verstand”, dat is het groote kwaad, dat de Hoog-leeraar het scherpst in onzen tijd bestrijdt.

Gulden woorden, niet waar, die een plaats verdienen naast Junius Eirenicum.

Als exempel, hoe deze theorie in praktijk moet gebracht worden, heeft Prof. van Leeuwen zijn studenten de volgende karakterschets van het weer oplevend Calvinisme geboden:

En is het dan ook niet als een teeken van vernieuwd en opgewekt leven met dankbaarheid te begroeten, dat daar is een krachtige drang naar reorganisatie of reformatie, een terugkeer naar de oude paden van een eeuw of wat geleiden; een geroep om een alleen zalmgemaakte Kerk door den heilstaaf van het „Calvinisme”; ja zelfs, is het door het een en ander niet reeds zoover gekomen, dat in ons lieve vaderland de verschillende groepen van het „christelijk volksdeel” zich hebben ineen gesmolten tot één compacte massa, vrij van eigenwaan en zelfverheerlijking, tegenover de disjecta membra van het onchristelijk of ten minste het niet-christelijk volksdeel, om alzo zich erin te kunnen beroemen, dat „de naam van God” getriomfeerd heeft in ons veelgeliefd Nederland?

Ge weet niet wat ge hierin meer bewonderen zult, de fijne ironie, die in dezen vragenden vorm zich uit, of de schalksche humor van die „alleen zalmgemaakte Kerk door den heilstaaf van het Calvinisme” en dat „vrij van eigenwaan en zelfverheerlijking.”

En toch, in „vredelievende zachtmoedigheid” wordt dit kostelijk stukje nog verre overtroffen door de volgende tirade aan het adres van Ds. Rudolph, die in een politieke meeting de doodstraf had verdedigd en verklaard had, wanneer de Overheid de doodstraf weer herstelde en niemand die straf wilde uitvoeren, desnoods zelf bereid te zijn het recht Gods te handhaven:

Is het niet reeds zoover gekomen — en dit is voorzeker wel een der ontzettendste uitingen van de krankheid waarop ik doel — dat een predikant heeft durven zeggen, dat hij bij een tuele ontentien van een beul wel als zooda-nig (met of zonder toga dat weet ik niet) zou willen fungeren om de doodstraf te voltrekken aan een ter dood veroordeeld misdadiger? Nu is het wel waar, dat deze man predikant was in een kerk A of B, en dat hij bovendien ook nog candidaat was voor de Tweede Kamer. Maar omdat ik vrees, dat er tegenwoordig van onzen kant maar al te veel geloofschiet wordt naar die zijde, als ware daar nu waarlijk het kerk- en ambtsdaal voor de twintigste eeuw — ziet, daarom M. H.H. wil ik u toch wel zeggen, dat ik ervan „geschrokken” ben, ja dat ik gehuiverd heb bij de gedachte, dat deze brand naar onzen kant zou kunnen overslaan, en bij de voorstelling van het blind fanatisme, waartoe een mensch door den ambtswaan kan worden opgeblazen.

Indien Boileau deze professorale oratie gelezen had, dan ware zijn bekend woord: Entre-t-il tant de la foi dans les âmes des dévots, zeker in de pen gebleven. Of nog liever, de gal ware vervangen door home en Simson's raadsel had een nieuwe oplossing gevonden.

Toch is het niet alleen om dit contrast tusschen theorie en praktijk, dat wij op dit professorale woord de aandacht vestigen.

Prof. van Leeuwen klaagt er over, dat van zijn zijde maar al te veel „geloofschiet” wordt naar onzen kant. En elders heet het in een stijl, die wat meer aan van der Palm en wat minder aan de Nieuwe Gids denken doet, dat „men tegenwoordig den weerklink (van de smaadredenen tegen de Hervormde Kerk) met gedurig versterkt geluid door onze eigen koorgewelven kan hooren galmen.”

Dit kijkt in een voor ons gesloten bin-nenhuis is niet van belang ontbloot.

Die „loensche blikken” van de studenten op de college-banken en die smaadredenen tegen de Hervormde Kerk, waarvan de koorgewelven van den Dom weergalmen, zijn een — teekenen des tijds.

Ze profeteeren, dat Prof. van Leeuwen straks op kerkelijk terrein een da capo zal zien van wat op politiek gebied hem overkwam.

Het is te begrijpen, dat de Utrechtsche hoogleeraar tegenover dat dreigende gevaar van het in zijn kring steeds meer veld-winnende Calvinisme een toon aansloeg, die nu niet geheel overeenstemt met wat hij elders zijn studenten doceerde.

Of ligt de oplossing misschien hierin, dat de „zachtmoedigheid” en „vriendelijkheid” den studenten wel wordt ingeprent bij de Apologetiek, d. w. z. tegenover libe-ralen en ongelooovigen; maar dat deze goede regel vanzelf niet doorgaat bij de Polemiek, d. w. z. tegenover het geloovig Calvinisme?

De Hoogleeraar van Leeuwen is dan zeker aan de Utrechtsche traditie volkomen getrouw gebleven.

Kerkelijke vertegenwoordiging.

II.

Het vraagstuk der kerkelijke vertegenwoordiging, waarop wij in ons vorig artikel de aandacht vestigden, raakt het kerkverband, en wel nader gedefinieerd, de vraag op welke wijze de onderscheidene kerken, die krach-

tens dit kerkverband in meerdere vergade-ringen saamkomen, hetzij dan classicaal of synodaal, daar zullen vertegenwoordigd worden.

De beginselen, die het Gereformeerd Kerkrecht aan dit saamkomen in meerdere vergaderingen ten grondslag legt, zijn onzen lezers bekend.

Het Gereformeerde Kerkrecht kent niet één, heel het land omspannende Kerk, met plaatselijke afdeelingen, die „gemeen-ten” worden genoemd, en onafscheidbare deelen zijn van het gehele lichaam.

Het kent alleen plaatselijke kerken, die elk op zich zelf een volkomen kerk vormen, welke geheel autonoom is, d. w. z. zichzelf regeert en die geen ander gezag boven zich heeft dan dat van Christus Jezus, haar Koning.

Dat wij hierop met nadruk wijzen is, omdat telkens uit de Hervormde Kerk ook in onze kringen weer binnendringt de gansche onjuiste voorstelling van de ééne Landskerk. In allerlei, tot zelfs officiële stukken, vindt men uitdrukkingen en spreekwijzen gebrekkig, die bij de ééne genootschapskerk hooren, maar niet bij onze Gereformeerde Kerken. Elders in ons blad wordt hier tegen door Ds. Wolf, en volkomen terecht, geprotesteerd.

Het is alsof onze Kerken er nog altijd niet aan wenen kunnen, dat het „genootschap” te niet is gedaan, met wortel en tak in ons midden is uitgeroeid, en dat wij nu niet anders hebben dan plaatselijke Kerken elk met volkomen soevereiniteit in eigen kring.

En toch is de zaak zoo doodeenvoudig. De tegenstelling gevoelt men het best, als men onzen kerkelijken toestand vergelekt met den politieken toestand vóór en na de omwenteling.

Vóór de omwenteling bestond Nederland uit zeven soevereine provincien. Elk dezer provincien vormde een gemeenbest, een republiek op zichzelf. Ze hadden elk haar eigen rechtspraak, haar eigen munt, haar eigen bestuurscolleges.

Wel waren deze provincien door de Unie van Utrecht in een confederatief verband getreden en traden zij later naar buiten op als de Republiek der Vereenigde Nederlanden, maar dit verband berustte op onderlinge bewilliging en goedkeuring; het raakte enkele te voren vastgestelde punten, zooals het recht van oorlog en vrede, de handhaving der ware religie enz.; en de Generale Staten, die aan het hoofd der Unie stonden, hadden wel de „hooge Soevereiniteit” in handen, maar dan toch alleen, omdat en voorzover in dit college de verschillende soevereine gewesten door hunne afgevaardigden vertegenwoordigd waren.

Geheel anders werd het na de omwenteling. De provinciale autonomie viel weg; de provincien werden opgelost, eerst in de Bataafische Republiek, daarna in het Koninkrijk der Nederlanden. Het waren thans geen twaalf zelfstandige gewesten meer, maar het werd één koninkrijk, één natie, één geheel. Friesland en Holland, Zeeland en Gelderland zijn onderdeelen van dat geheel. En de soevereiniteit berust niet bij de provincien, maar is door het Rijk opgedragen aan het Huis van Oranje. De Generale Staten zijn niet meer de vertegenwoordigers der soevereine gewesten, maar de vertegenwoordigers van het volk, wier taak en roeping het thans is tegenover het soverlein gezag de rechten en belangen van het volk te bepleiten.

Op staatkundig gebied is voor deze verandering zeker veel te zeggen. De vroegere provinciale soevereiniteit verbrokkelde de nationale eenheid, gaf tot eindeloozen naijver aanleiding en brak vaak onze nationale kracht. Onze beste Calvinisten hebben dan ook steeds voor de nationale eenheid geijverd, en het was niet de Oranje-partij, maar de Regenten-partij die deze autonomie soms zoover dreef, dat de band dreigde te breken, welke de zeven pijlen hield saamsgesnoerd.

Maar dat nu daargelaten, helpt deze verandering, die onze staatsregeling onderging, om een juist beeld te krijgen van het onderscheid tusschen het gereformeerde en het collegialistische kerkbegrip, ook al behoort men natuurlijk steeds in het oog te houden het verschil, dat tusschen Staat en Kerk blijft bestaan.

Zooals de toestand thans is op staatkundig gebied, zoo vat het collegialisme ook de Kerk op. De Kerk bestaat niet uit een aantal plaatselijke kerken, maar is één genootschap, dat zich uitstrekt over heel het land, en ieder die tot het genootschap behoort is lid van deze ééne Nederlandsche Hervormde Kerk. Men is niet lid van de Hervormde kerk te Amsterdam of te Rotterdam, maar lid van de Hervormde kerk in Nederland, en slechts voorzover en omdat deze ééne kerk ook een plaatselijke afdeeling, „gemeente” genoemd, te Amsterdam bezit, is men daar als lidmaat ingeschreven. De soevereiniteit bij deze kerk berust dan ook niet bij de plaatselijke kerken, die als onderafdeelingen nauwelijks een schijn van gezag meer hebben overgehouden, maar bij de Synode, het hoogste besturende, wetgevende en rechtsprekende college. Een werkelijke Synode, d. w. z. een vergadering van kerken, is dit college dan ook niet; het is veelmeer een Senaat, een bestuurs college, gekozen door de lagere „besturen” en dat met de hoogste macht is bekleed.

Lijfrecht daartegenover staat de Gereformeerde opvatting, die zich het best vergelijkt laat met het confederatief verband der zeven soevereine provincien, mits men in plaats van de provincien de plaatselijke kerken stelt. Elke plaatselijke kerk vormt in dat stelsel een volkomen zelfstandig geheel, is een kerk in den volsten zin des woords. De geloovigen behooren hierbij niet tot de ééne landskerk, maar zijn lidmaat der plaatselijke kerk. En deze kerk is geheel autonoom, ze wordt

geregeerd door haar eigen kerkeraad, die, altijd in afhankelijkheid van het soverlein gezag van Christus, de kerk bestuurt, recht spreekt in Christus naam, en daarbij aan niets anders dan aan Gods Woord gebonden is.

Er is boven dezen kerkeraad in de kerk geen enkele hogere macht dan de macht van Christus alleen. De Classis en de Synode staan, om het met Voetius eens zeer scherp uit te drukken, niet boven den kerkeraad, maar beneden hem. Het is niet een opklimmende macht, zoodat de kerkeraad de minste macht heeft, de Classis en Provinciale Synode een hogere macht en de Generale Synode de hoogste macht. Maar juist omgekeerd een afdalende reeks: de hoogste macht berust bij den kerkeraad, en van den kerkeraad daalt die macht af op de Classis, de Provinciale en de Generale Synode.

Hieruit volgt vanzelf, dat het verband tusschen deze vrije en zelfstandige kerken in juridischen zin genomen op niets anders rust dan op het vrijwillig over en weer aangegaan akkoord. Evenals de soevereine gewesten in 1579 te Utrecht s amkwamen en een Unie sloten tot behartiging van elkaanders belangen, zoo hebben de kerken op de Synode van Emden in 1571 zulk Unie of Bond van kerken gevormd, waarbij de eenheid van Belijdenis den grondslag vormde en in de kerkenorde de regelen werden vastgesteld, die voor dat verbond zouden gelden.

Door dezen Bond werden de kerken dus allerminst opgelost in één groote Landskerk; ze bleven voor en na geheel zelfstandig en zichzelf regerende kerken. Dat ze tot dien Bond van Kerken behooren, berust op haar eigen vrijen wil. Juridisch hebben zij het volle recht, den band met dezen Kerkbond te verbreken, wanneer zij dit noodig achten. Evenals elk geloovige door eigen, vrije verbintenis lid is der plaatselijke Kerk en geen Kerkeraad hem dwingen kan lid te zijn tegen zijn wil, zoo kunnen ook de overige Kerken geen Kerk, die het kerkverband breken wil, dwingen bij dezen Bond te blijven.

Natuurlijk bespreken wij de zaak thans alleen van uit kerkrechtelijk oogpunt. De vraag, of er van Godswege geen roeping bestaat om dit kerkverband aan te gaan, en of het geen zonde is dit kerkverband om lichtvaardige redenen te verbreken, blijft dus buiten spel. Het is ons hier te doen niet om de zedelijke roeping der Kerken tegenover elkander, maar om zoo scherp en duidelijk mogelijk in het licht te stellen, hoe in kerkrechtelijken zin dit kerkverband moet worden verstaan.

De noodzakelijkheid van dit verband spreekt vanzelf. Al is elke Kerk autonoom, de Kerken hebben toch gemeenschappelijken belangen, die zij alleen gezamenlijk en niet elk op zich zelf kunnen behartigen. Bovendien, door het beroepen over en weer van elkaanders Dienaren, het vertrekken van de lidmaten van de ééne kerk naar de andere, enz. ontstaat vanzelf de behoefte om zekere regelen en ordeningen voor dit onderling verkeer vast te stellen. In volkomen isolement leeft geen enkele Kerk. Telkens komt ze door het organisch leven met de andere Kerken in aanraking. Er moet dus wel naar een regeling van dit onderling verband worden gezocht, zal er geen wanorde ontstaan en daardoor inbreuk op elkaanders rechten worden gemaakt.

Het kerkverband heft dus het recht der plaatselijke Kerk niet op, maar dient juist om dit recht te handhaven en te bevestigen.

Voor Kootwijk's Scholen.

In hartelijken dank ontvangen door ondergeteekende: Van Ds. W. Kramer te Zetten f. 1.—; van den heer L. Roubois te Nieuw Vennep f. 5.—; van de Geref. Kerk te Nieuw Lekkerland f. 3.—.

Dringend verzoeken wij den vrienden onze scholen te willen gedenken.

D. HULLEMAN,

Kootwijk.

Penningmeester.

Officiële Berichten.

LEERDAM, 24 Nov. Hedenmorgen na de gods diensteening werd uit een te voren gemaakt tweetal predikanten, bestaande uit de heeren Da. Reijenga van Zalk en Ds. De Vries van Fijnari, door de manslidmaten gekozen en door den kerkeraad beroepen Ds. Reijenga te Zalk.

Dat de Koning der Kerk het hart van zijn dienaar neige, opdat wij spoedig uit zijn mond hooren: Ik kom tot u; is de wensch van kerkeraad en gemeente.

Names den kerkeraad der Geref. Kerk te Leerdam,
A. C. V. D. HOF, Scriba.

Zending op Soemba

door de Provincien Groningen, Drenthe en Overijssel.

Voor de kerkeraden der Geref. kerken in de provincien Groningen, Drenthe en Overijssel is door de Deputaten der Synoden der provincien, aan de in het jaarboekje opgegeven, of anderszins bekende adressen, gezonden eene circulaire betreffende de overname der Zending op Soemba.

Welke van de bedoelde kerkeraden deze niet mocht hebben ontvangen, berichte dit, met adres-opgave, aan ondergeteekende, die dan als nog voor toezending der circulaire zal zorgen.

C. W. E. PLOOS VAN AMSTEL,
Scriba der Deputaten vnd.
Zwolle, Nov. 1901.

Classis Zierikzee.

Den 20 Nov. 1901 is, na peremptoir examen, met algemeene stemmen toegelaten tot de H. Bediening in de Geref. kerken de heer C. Staal, beroepen predikant te Oosterland.

Names de Classis,
R. KOOLSTRA, Scriba.

Classis Woerden.

Op heden den 21sten November 1901 verleende de Classis Woerden, onder bijstand van Prov. Deputaten, eervol emeritaat aan den Welereer. Heer Ds. J. Verhave, predikant te Aarlanderveen, wegens lichaamszwakte; hem dankende voor de diensten aan de kerken des Heeren in deze landen bewezen.

Names de Classis Woerden,
J. W. GURST, Scriba.

Buitenland.

Engeland. Benoeming van Canon Gore tot bisschop van Worcester.

De Engelsche regering heeft dezer dagen den predikant Charles Gore, Canon van Westminster, benoemd tot bisschop van Worcester om Dr. Perowne te vervangen. Gore behoort tot die groep van Hoogkerkelijke mannen, welke er voor uitgekomen zijn, dat zij de traditionele leer der Engelsche Episcopale kerk verwerpen en d. z. „modern thought” of de moderne gedachtegang volgen. We hebben in dit blad hierop reeds gewezen bij het verschijnen van het bekende boek, dat tot titel Lux mundi droeg.

In genoemd geschrift, dat uit bijdragen van verschillende schrijvers bestaat, leverde Canon Gore een artikel over „den Heiligen Geest en de inspiratie” terwijl hij daarna een Rant Lecture schreef over „de Vleeschwording van den Zoon Gods”.

In de kringen der dissenteren verwacht men veel van het optreden van Canon Gore als bisschop van Worcester. Hij zal zich in die waarheid weten te onderscheiden gelijk hij dit als Canon van Westminster gedaan heeft. En het kan niet ontkend worden dat Gore in London grooten opgang gemaakt heeft. Als hij in de beroemde Westminster Abdy predikte verdroeg zich de menigte rondom zijn predikstoel. Daarbij is hij in zake het ritueel zeer gematigd opgetreden (het schijnt dat zijn gevoelen op dit punt veranderd zijn) zoodat men hem eigenlijk niet meer tot de Hoogkerkelijken reken kan.

Daaruit zal het wel te verklaren zijn dat Gore's benoeming in de kringen der vrije kerken zeer wordt toegejuicht. Daar echter ook in de kringen van de Dissenteren de moderne Theologie ingang gevonden heeft, zoo is het ook daartuit te verklaren dat men met de benoeming van Gore op voordracht van Salisbury, zich zoozeer ingemengd toont.

Wij voor ons betreuen het, dat men in de Anglicaansche kerk niet alleen Roomsche ceremonien toelaat, maar dat daarin ook een bisschop kan optreden, die openlijk met de belijdenis van de Episcopale kerk heeft gebroken.

N-Amerika. De Gereformeerde kerk en de Gereformeerde belijdenis.

Dr. Steffens wijst er op dat de Gereformeerde kerk van N-Amerika niet gelijk Ds. Scholten in de *Bazijn* beweerd heeft, van de Formulieren van eenigheid „de verwerping van de dwalingen der Remonstranten” heeft geschrapt. Hij beweert dat toen de Gereformeerde kerk in de nieuwe wereld gevestigd werd, zij den geheelen schat der symbolische schrifturen, onverminkt en onveranderd heeft aanvaard. De Synode kan de constitutie der kerk niet eigenmachtig veranderen. Maar, zal men vragen, hoe komt dan Ds. Scholten er toe om de Gereformeerde kerk aan de overzijde van den Oceaan te verwijten, dat zij de verwerping van de dwalingen der Remonstranten niet in hare belijdenis heeft opgenomen? Wij de Synode eene uitgave van de formulieren van eenigheid heeft aanbevolen waarin ge noemde „verwerping” niet voorkomt. En waarom is dit geschied? Dr. Steffens beweert dat het stellige gedeelte veel goed doen kan, indien het verspreid wordt onder de menschen, terwijl velen het ongelezen in een boek zouden werpen, indien hun oog viel op de verwerping der dwalingen.

Dat het volk wel de stellingen der Dordtsche leerregels kan dragen en niet de tegenstelling, is, dunkt ons, geen goed teken. Door de tegenstelling wordt men zich meer bewust van de betekenis der stelling. Dr. Steffens geeft door zijn mededeeling toe, dat het Gereformeerde volk in N-Amerika eigenlijk de Gereformeerde leer niet dragen kan. En dit achten wij een veeg teken.

Evenzeer achten wij het volgende een bewijs dat in de Gereformeerde kerk in Amerika de pols lag van het Gereformeerde leven niet krachtig is. In de synode wil men de verplichting van de dienaren des Woords om den Heidelberg Catechismus voor de gemeente elke week te verklaren opheffen. Hoe tracht men dit te verzoeken?

Men heeft in de Gereformeerde kerken vele gewezen Presbyterianen opgenomen. Deze beweren dat zij alleen Gods Woord in de kerk hebben. Zij zien daarin ongetwijfeld mis. Maar is het goed dat men de gewezen Presbyterianen te gemoet komt door de prediking van den Catechismus achterwege te laten?

Wij houden het er voor dat de Gereformeerde door aan de gewezen Presbyterianen in het geveel te willen komen, aan het kerkelijk leven groote schade doet. De ervaring heeft in Nederland geleerd, dat daar, waar de Catechismus prediking werd op zijde gezet, de gemeente hoe langer zoo meer afgeleid werd van het fundament waarop zij gebouwd is.

Rusland. Pobedonoszew.

Bovenstaande naam heeft in Europa geen goeden klank. Pobedonoszew was de leermeester en raadsman van Alexander III, en hij is tegenwoordig nog de invloedrijkste staatsman van czar Nicolaas II. Dikwijls heeft het bericht in de pers de rondte gedaan, dat hij bij den czar in ongenade gevallen was, doch telkens blijkt dit een valsche bericht te zijn geweest. Alleen dan zouden wij kunnen aannemen, dat de czar van Pobedonoszew niet meer geïnteresseerd was, wanneer het bleek, dat men in Rusland wilde breken, met het daar sinds eeuwen gevolgde regeringsstelsel. Zoo lang dit niet het geval is, heeft Nicolaas mannen als Pobedonoszew noodig, vooral wanneer zij zoo eminent zijn als deze Russische staatsman. Daar hij echter in den regel buiten Rusland verkeerd beoordeeld wordt, willen wij het een en ander van zijne denkbeelden mededeelen, wijl het ons voorkomt, dat men daardoor ook een beteren blik krijgt op de kerkelijke toestanden van het groote Russische rijk.

In de eerste plaats moeten wij opmerken, dat al kan Pobedonoszew bij het liberalistische publiek geen goed doen, men hem niet beschouwen mag als een man, die louter uit politieke berekening voor de Russische kerk optreedt

gelijk hij dat doet. Vele staatslieden hebben den godsdienst en de kerk beschouwd als noodzakelijk om de lagere klassen der maatschappij in toom te houden. Dit is bij Pobedonoszew niet het geval. Hij acht de kerk noodzakelijk tot aankweeking van het gemoedsleven. In dit opzicht is het streven van den procureur-generaal van de heilige Synode, in overeenstemming met den mystieke aanleg van het Russische volk. Hij wil boven alles, dat de godsdienst een kracht in het leven van het Russische volk zijn zal. Een van zijn grieven tegen de hedendaagsche beschaving is, dat zij zich haast niet om den godsdienst bekomert en daarom de heillooze leer van scheiding tusschen kerk en staat voortstaat.

Wij Gereformeerden houden het er voor, dat de kerk haren invloed meer zal kunnen laten gelden, naarmate dat zij zich vrijer kan ontwikkelen. Onder de Roomschegezinden zijn er, die dat ook beginnen in te zien, en daarom bijv. de herroeping van het edict van Nantes, als een ramp voor Frankrijk hebben leeren beschouwen. Maar voor Pobedonoszew is het denkbeeld van den Italiaanschen staatsman Cavour: „Een vrijen kerk in een vrije staat” een ongerijmdheid. De staat kan wel aan de kerk volkomen vrijheid geven, en zich zelf daarvan geheel onafhankelijk verklaren, maar een kerk, die in het geloof geworteld is, mag die stelling niet aanvaarden. Zij moet op het staatkundig en maatschappelijk leven haren invloed uitoefenen. Volgens Pobedonoszew is de kerk voor den mensch van veel hooger betekenis dan de staat. Het is de kerk die ook den burger bezielend moet met eerbied voor de wet en het gezag, en die de overheid eerbied voor de vrijheid van den burger behoort in te boezemen. Nu trekt Pobedonoszew daarin de gevolgtrekking, dat daarom de kerk staatskerk zijn moet. Dit kunnen wij hem niet toegeven, al erkennen wij dat de toestand van de Grieksch-orthodoxe kerk van dien aard is, dat het verklaarbaar is, dat zij die haar liefhebben, naar den uitwendigen steun van den staat uitzien.

Dat er een nationale band is die alle Russen verbindt, wordt in Rusland schier alleen in de kerk gevoeld. Aan staatkundige handelingen kunnen de Russen niet deelnemen, om de eenvoudige reden, dat zij geen staatkundige rechten hebben. In Rusland heerscht de Czar onbepakt, er bestaat geen volksvertegenwoordiging, die de vrijheden van het volk kan verdedigen tegen mogelijke machtsverschrijving van de kroon. Als men gemeenschappelijk ter stemmen opgaat wordt het gevoeld, dat men burger is van het vaderland. Maar de Rus kan slechts in de kerk het bewustzijn vinden van de gemeenschap met zijne landgenooten.

Pobedonoszew wijst er op, dat de Russische staatskerk door hare instellingen juist daartoe geschikt is om den nationalen gemeenschapszin aan te wekken. In Engeland, zoo zegt hij, zitten de heeren en dames op afgezonderde betaalde plaatsen, de arme wordt in de kerk alleen toegelaten, zoo hij er plaats in kan vinden, maar hij blijft er op een eerbiedigen afstand van de rijen. In de Russische kerken zijn armen en rijken door elkander gemengd bijeen. De Russische bedelaar voelt er zich even goed thuis als de aanzienlijkste heer. Deze omstandigheid is zeker voor het grootste deel te danken aan het feit, dat er in de Grieksch-orthodoxe kerkgebouwen geen zitplaatsen zijn, en er dus ook van verhuur van zitplaatsen geen sprake wezen kan. In de kerk zijn alle Russen gelijk. Ook is de afstand, die er tusschen de geestelijkheid en het volk is, niet zoo groot als elders. De Pope behoort niet boven zijn gemeente uit te munten door geleerdheid en weisprekendheid, want hij heeft slechts eenvoudige ceremoniën te verrichten en is in den regel, althans op het platteland, uit den boerenstand of uit de volksklasse gesproten. De kerk is het gemeenschappelijk eigendom van allen, zij is gesicht en wordt onderhouden door de gaven van rijken en armen.

Nu komt het er voor Rusland, volgens de beschouwingen van Pobedonoszew, op aan om de nationale kerk het middelpunt van het leven te laten blijven. Wanneer de verschillende secten, die van uit Europa in Rusland zijn gebracht, of die in Rusland zelf zijn ontstaan, aan de Staatskerk veel afbreuk zouden doen, dan zou de Russische staat metterdaad gevaar gaan lopen.

Er zijn ook verschijnselen die Pobedonoszew met zorg voor de toekomst der Staatskerk vervullen. In afgelegen streken wordt de kerk veronachtzaamd; zij verloopt onder de leiding van ongeschikte popes; in de meer beschaafde deelen van het Russische rijk is het dikwijls alleen de vrouw die nog ter kerk gaat, de man meent haar te kunnen missen.

Pobedonoszew schrijft dit toe aan het voortwoekeren van westersche denkbeelden. Daartegen moet allereerst de kerk worden beschermd. En die bescherming meent hij alleen te kunnen verleenen, wanneer het aan de onderscheidene kerken of secten, die er in Rusland buiten de Grieksch-orthodoxe kerk gevonden worden, bereikt wordt om propaganda te maken voor hare gevoelens. Men mag in Rusland belijden wat men wil, maar men mag geen propaganda maken voor de denkbeelden die men koestert. Dit wordt alleen aan de voorstanders van de Grieksch-orthodoxe kerk toegestaan. Deze mogen door allerlei middelen personen, die niet tot hunne kerkelijke gemeenschap behooren, trachten over te halen om zich te laten opnemen in de Grieksch-orthodoxe kerk, doch wanneer dit iemand doet, die bijv. tot de Lutherische kerk behoort of die tot de secte der Standisten is overgegaan, dan wacht hem gevangenisstraf, ja er kan, bij herhaling zijner pogingen, voor hem verbanning naar Siberië uit voortvloeien.

Gemengd nieuws.

Onderscheidene zendingsgenootschappen in Engeland hervatten van lieverlede hun arbeid in China. De verlaten stations worden weder, voor zooveel de weg geopend schijnt, bezet. De Presbyteriaansche kerk van Ierland tendt weder acht zendelingen naar Mandchourije. Het Engelsche organ van de Chinese zending, de *China Mission*, zegt, dat de toestanden in het binnenland van China van dien aard zijn, dat de arbeid er kan worden hervat. Maar al waren die minder gunstig, dan zou men toch moeten uitgaan om de blijde boodschap des heils te gaan verkondigen, zoo voegt het blad er aan toe.

Dat niet alle kerken die tot de vrije Schotsche kerk behooren, er in hebben bewilligd om met de gemieerde Presbyteriaansche kerk van Schotland vereenigd te worden, hebben wij in dit blad vermeld. Enkele kerken van de hooglanden en van de eilanden, die niet met de unie van beide genoemde kerken in, enomen waren, hebben getracht door middel van een burgerlijk proces hunne kerkelijke goederen te behouden. Doch de rechter stelde hen, gelijk te verwachten was, in het ongelijk. Toch droeg de oppositie op de hooglanden en op de eilanden tegen de vereeniging voort. Dat daarbij niet altijd geestelijke wapenen gebruikt